

Fælles pædagogisk grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune

Indledning

På tværs af Børn og Unge og de faglige organisationer er vi enige om at præsentere dette fælles grundlag for arbejdet i dagtilbud i Aarhus Kommune. Det er udarbejdet i et samarbejde mellem BUPL, FOA og med inddragelse på tværs af forvaltningen. Grundlaget er tænkt som et afsæt for arbejdet i dagtilbud. Det vil blive evalueret og herefter justeret, hvis parterne vurderer det er relevant

Dagtilbudsloven sætter de overordnede rammer for dagtilbudsområdet. Lovens beskrivelse af pædagogisk grundlag for dagtilbud ligger værdimæssigt i tråd med Aarhus Kommunes børne- og ungepolitik og strategier, der stadig vil være de lokale rammer for arbejdet med børnene og de unge i Aarhus i et 0-18-årsperspektiv. Det fælles pædagogiske grundlag for Aarhus Kommunes dagtilbud er derfor udarbejdet ud fra formuleringer fra dagtilbudslovens rammesætning og vores lokale børne- og ungepolitik, strategier med videre.

Det er med afsæt i dette fælles pædagogiske grundlag, at dagtilbuddene skal udarbejde den pædagogiske læreplan og udvikle de pædagogiske læringsmiljøer lokalt. For at udvikle og fastholde dagtilbud af høj kvalitet med stærke pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, forholder vi os til følgende tematikker, som beskrevet i dagtilbudsloven.

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber
- Pædagogiske læringsmiljøer
- Forældresamarbejde
- Børn i udsatte positioner
- Sammenhæng med børnehaveklassen
- Læreplanstemaerne

Fælles pædagogisk grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune

I Aarhus Kommune lægger vi vægt på trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn og unge og på at have høje ambitioner på alle børns vegne. Barndommen har en værdi i sig selv, og vi arbejder ud fra et helhedssyn på barnet og vægter samarbejde med forældrene højt. Samtidig har vi fokus på en tidlig, rettidig indsats og på at skabe gode børnefællesskaber for alle børn med et særligt øje for børn i udsatte positioner.

Vi udvikler stærke pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter, at børneperspektivet, legen og en legende tilgang til læring er grundlæggende for arbejdet på dagtilbudsområdet. Vi lægger vægt på kritisk refleksion over egen og fælles pædagogisk praksis og på at arbejde vidensbaseret med at udvikle praksis til gavn for børnene og de unge.

Kvalitet i dagtilbud handler også om den strukturelle kvalitet og stabilitet for børnene og det pædagogiske personale. Det betyder fx organiseringen af dagtilbuddets fysiske rammer, lav personaleomsætning, høj andel af uddannet personale eksempelvis pædagoger og pædagogiske assistenter og organiseringen af hverdagen.

Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber.

Dannelse og børneperspektiv

Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, hvordan det er at være i dagtilbud. Hvordan er deres oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udviklingen af demokratisk forståelse.

Legen

Børneperspektivet, legen og en legende tilgang til læring er grundlæggende for arbejdet på dagtilbudsområdet. Børns leg er grundlæggende for deres sociale og personlige læring og udvikling, og legen har en værdi i sig selv. Leg betyder både børns spontane leg på deres helt egne præmisser, og den leg, der igangsættes, rammesættes og eventuelt understøttes af de voksne omkring børnene. Begge dele skal gives plads i hverdagene i dagtilbuddet, og vægtningen skal tilpasses behovene i børnegruppen, således at fx børn i udsatte positioner understøttes i deres leg som en del af børnefællesskaberne.

Læring

Børn lærer ved at udforske deres omverden med krop og sanser, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer og ved selv at undres og stille spørgsmål. Børn lærer også ved at eksperimentere, prøve sig frem, fejle, gøre opdagelser og finde innovative løsninger. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Motivation og passende udfordringer har betydning for at lære og udvikle sig – både som individ og som del af et fællesskab. Børn har brug for voksne, der sætter rammer, guider og vil noget med dem, men de har også brug for plads til at være sig selv og til at gøre deres egne erfaringer.

Læring i dagtilbud sker i en vekslen mellem fx spontane, børneinitierede lege, rutinesituationer og aktiviteter planlagt af de voksne. Når der arbejdes målrettet med børnenes læring, skal tilgangen være legende og eksperimenterende, så både læringens indhold og form giver mening for børnene.

Børnefællesskaber

Fællesskaber udgøres af dem vi er, og det vi laver sammen. Alle børn i dagtilbud skal være en værdsat del af et fællesskab, og fællesskaberne skal have noget at byde på for alle børn. Derfor arbejdes med tidlig, rettidig indsats, for at understøtte deltagelsesmulighederne for alle børn.

Leg, læring, udvikling og dannelse sker i børnefællesskaber, som de voksne sætter rammerne for. Dagtilbuddets hverdag skal skabe rum til at børn kan indgå i både kendte og nye relationer på tværs af alder, køn og kultur. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe balancen mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet og at inddrage og motivere forældrene, så de tager medansvar for at skabe velfungerende børnefællesskaber.

Pædagogiske læringsmiljøer

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for

Fælles pædagogisk grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune, august 2018

at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer.

I arbejdet med børn i dagtilbud er fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der ud fra et helheds-syn understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn. Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse, skal bruges til at udvikle stærkere læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle. Lokalsamfundet inddrages i arbejdet med at skabe stimulerende pædagogiske læringsmiljøer for børnene.

Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er af afgørende betydning. Forældrene skal derfor både inddrages aktivt i og have indflydelse på dagtilbuddets arbejde. Samarbejdet sker både i form af det formelle bestyrelsesarbejde/forældrerådsarbejde og samarbejdet i hverdagen på tværs af dagtilbud og hjem om det enkelte barn, og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber.

I det daglige forældresamarbejde indgår også vejledning af og sparring med forældrene om, hvordan de understøtter deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske personale og forældrene afstemmer forventningerne til hinanden og samarbejdet, med afsæt i den enkelte families behov, og alle skal opleve, at de bliver set, hørt og har indflydelse.

Børn i udsatte positioner

Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for alle børn, men særligt for børn i udsatte positioner. Børn kan være i udsatte positioner af vidt forskellige grunde, og det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for med tidlig, rettidig indsats at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Samtidig skal der arbejdes med rummelige fællesskaber, hvor alle børn har en naturlig plads. Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus.

Sammenhæng med børnehaveklassen

Sammenhæng i børnenes liv betyder, at skolen bygger videre på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor dagtilbuddet slipper. Det skoleforberedende arbejde i dagtilbud handler især om at der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter børnenes sociale kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med tro på egne evner, nysgerrighed og gå-på-mod. Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal også introducere til og give børnene mulighed for at udvikle faglige færdigheder i form af leg med bogstaver, tal, mønstre, former m.v.

Læreplanstemaerne i dagtilbuddet har en tæt indholdsmæssig sammenhæng med tematikker i børnehaveklassen. Arbejdet med temaerne er med til at skabe sammenhæng mellem dagtilbud og børnehaveklassen. Fokus kan fx være på centrale elementer på tværs af dagtilbud og skole som børnenes trivsel, arbejdet med børnefællesskaber og at understøtte børns lyst til at lære og mod på nye oplevelser.

Læreplanstemaerne

Læreplanstemaerne er tilsammen udtryk for et bredt læringssyn. Opdelingen i temaer skal sikre fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling i dagtilbud, men det er afgørende at temaerne tænkes i en sammenhæng i dagtilbuddets arbejde.

Der er i alt seks læreplanstemaer: "Alsidig personlig udvikling", der omhandler at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden i et læringsmiljø præget af både tryghed og nysgerrighed, så de udvikler bl.a. engagement, livsduelighed, kompetencer til deltagelse mv. "Social udvikling", der omhandler, at alle børn skal trives og opleve at høre til i sociale fællesskaber, og at læringsmiljøet understøtter, at alle børn udvikler empati og relationer, der bidrager til en demokratisk dannelse.

"Kommunikation og sprog", der omhandler at alle børn får mulighed for at kommunikere og udvikle sprog, så de kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden. Dette foregår bl.a. ved at de gradvist udvikler sproget og opnår erfaringer med at sprogliggøre tanker, behov og ideer. Forskellige udtryksformer som skrift-, symbol- og billedsprog skal inddrages, og de sproglige læringsmuligheder skal indtænkes i både rutiner og i planlagte og spontane aktiviteter. "Krop, sanser og bevægelse", der omhandler hvordan alle børn udforsker og eksperimenterer med mangfoldige måder at bruge kroppen på og udvikler krops- og bevægelsesglæde, både i ro og aktivitet.

"Natur, udeliv og science", der handler om at alle børn skal have konkrete erfaringer med og lyst til at udforske natur og naturfænomener og får en begyndende forståelse for bæredygtighed. Samtidig understøtter det, at alle børn aktivt forholder sig til naturfænomener i deres hverdag og får erfaringer med årsag og virkning, sammenhænge og en begyndende matematisk forståelse. "Kultur, æstetik og fællesskab" omhandler, hvordan alle børn indgår i ligeværdige og mangfoldige fællesskaber på tværs af kulturelle baggrunde, normer mv, og at de får kulturelle oplevelser, så deres fantasi, nysgerrighed og kreativitet stimuleres, og de får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

En evaluerende pædagogisk praksis

Professionel dømmekraft og en systematisk faglig og kritisk refleksion over egen og fælles praksis er et vigtigt grundlag for lokalt at udvikle dagtilbud af høj kvalitet. Med afsæt i refleksionen og en stærk feedbackkultur skabes der i dagtilbuddet, afdelingen og i den enkelte gruppe stærkere læringsfællesskaber. Ledelsen har ansvaret for at refleksionen er integreret i hverdagen for alle medarbejdere og organiseret, så det understøtter udviklingen af det pædagogiske læringsmiljø.

Refleksionen forudsætter, at man er nysgerrig og undersøgende på sin egen og hinandens praksis, søger sparring og tilbyder hjælp. Samtidig skal man turde udfordre egne og andres vaner og rutiner og gøre det naturligt at dele viden og ideer til nye løsninger på tværs. Derved opbygges og udvikles både den professionelle kapacitet og dømmekraft. Samtidig er det vigtigt, at der i de enkelte dagtilbud afsættes ressourcer og at der er kompetencer til stede til at understøtte de enkelte læreplanstemaer, herunder at de sættes i spil med hinanden.

Den faglige refleksion sker med afsæt i både kvantitative og kvalitative data. Det er eksempelvis børnenes egne produktioner, meninger, udtryk for trivsel, hvad de er optagede af og forældrenes informationer, holdninger og tilfredshed. Data er også det pædagogiske personales erfaringer, viden fra observation af børnenes leg og fortællinger fra praksis. Sidst men ikke mindst er data også viden baseret på forskning, resultater af evidensbaserede undersøgelser, socioøkonomi, vurderingsredskaber til fx sprog og robusthed mv.

En evaluerende pædagogisk praksis handler om at udvikle kvaliteten lokalt i dagtilbuddet, afdelingen og i den enkelte gruppe, men også om den samlede retning for og udvikling af hele dagtilbudsområdet. Der skal være en balance mellem meningsfuld lokal dokumentation, refleksion over egen og fælles praksis og den fortsatte kommunale tilsynsforpligtelse i forhold til dagtilbud, der forudsætter, at der kan samles op og skabes et generelt billede af kvaliteten på tværs af dagtilbud i Aarhus Kommune.

Fælles pædagogisk grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune, august 2018

Vi arbejder i Børn og Unge med afsæt i lokale og politiske årshjul for opsamling på kvalitet på dagtilbudsområdet. Kvalitetsrapporterne og -samtalerne er med til at kvalificere både den lokale faglige refleksion og indsats og den politiske beslutningsproces.

Kvalitet i dagtilbud skal dokumenteres i bred forstand. De lokale rapporter og den opsamlende rapport til byrådet skal derfor både afrapportere kvaliteten af læringsmiljøet, den lokale pædagogiske praksis i forhold til fx refleksion samt børnenes progression og dermed udbytte af dagtilbuddets læringsmiljø.

For at sikre en systematisk dokumentation og opfølgning på sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse skal der afprøves og evt. udvikles konkrete værktøjer til at understøtte indsamlingen af både kvantitative og kvalitative data. Det kan være dialogværktøjer, redskaber til at understøtte læreplanstemaer, læringsmiljøet og det enkelte barns progression samt prosatekster med fx praksisfortællinger og refleksioner.

Data indsamles fra forskellige kilder, så både ledere, det pædagogiske personale, forældrene og børnenes stemme høres og indgår i afrapporteringen.

Den politiske opfølgning og udvikling

Byrådet har ansvaret for dagtilbuddene og ansvaret for at føre tilsyn med, at dagtilbuddene efterlever de lovgivningsmæssige krav. Byrådet skal definere rammer for dagtilbuddene og skal også definere retningslinjer for samarbejdet mellem dagtilbud, fritidstilbud og skolen og dagtilbuddets samarbejde med andre aktører som fx sundhedsplejen, PPR mv. Byrådet skal desuden sikre, at den pædagogiske læreplan og dens børnesyn og brede læringsforståelse er udgangspunktet for al ledelse af det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene.

Udviklingen på dagtilbudsområdet skal drøftes politisk mindst hvert andet år, som en del af et toårigt årshjul. Afsættet for de politiske drøftelser skal være, hvordan kommunens rammer og prioriterede indsatser understøtter, at dagtilbuddene kan opfylde dagtilbudslovens krav. Drøftelserne tager udgangspunkt i det tilsyn, kommunen fører med dagtilbuddene og andre relevante informationer og nøgletal, fx forældretilfredshed, andelen af uddannet personale, 3-årssprogvurdering mv. En samlet afrapportering danner grundlaget for den politiske drøftelse af udviklingen på dagtilbudsområdet med yderligere mulighed for temadrøftelser om emner af særlig interesse.

På baggrund af de politiske drøftelser kan det besluttes at iværksætte tiltag til at understøtte og kvalificere dagtilbuddenes arbejde med udvikle stærke pædagogiske læringsmiljøer, der fremmer børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Tiltagene kan fx være rettet mod at understøtte arbejdsmiljøet, kompetenceudvikling eller organiseringen af dagtilbud. Det kan også være tiltag, der understøtter dialogen mellem dagtilbud og forvaltning eller understøtter det pædagogiske tilsyn og derigennem bidrager til at udvikle kvaliteten. Nye tiltag skal være meningsfulde og i tråd med den pædagogiske læreplan.

Aarhus, august 2018

Thomas Medom
Rådmand for Børn og Unge

Marianne Gilbert
Formand for BUPL Århus

Jack Hougård Kristensen,
Sektorformand FOA Århus